

شمع‌ها را روشن کنیم

زهرا آزادفلاح

مناسب برای پایه ششم ابتدایی

حوزه‌های درسی: مطالعات اجتماعی، تفکر انتقادی

درس ۱ و ۲ کتاب مطالعات اجتماعی پایه‌ی ششم درباره‌ی مفهوم دوستی و ۵ درس پایانی کتاب (درس ۱۹ تا ۲۴) درباره‌ی استعمار و جنگ ایران و عراق است. خالی از لطف نیست اگر آغاز و پایان کتاب را در قالب فعالیتی تحت عنوان دوستی و دشمنی به هم پیوند دهیم. می‌توان ترتیب فهرست کتاب را تغییر داد و بعد از مفهوم دوستی در دو درس اول، سراغ مفهوم دشمنی در درس‌های پایانی رفت. پیوند این دروس در قالب دو مفهوم ذکر شده می‌تواند در قالب فعالیتی صورت گیرد و فضای گفتگو و بازاندیشی حول این مفاهیم را فراهم آورد. گام‌های فعالیت به شرح زیر است و تسهیلگر به فراخور موضوعات کلاس می‌تواند تغییراتی در آن ایجاد کند و یا موضوع را بسط دهد.

جلسه‌ی اول: به تعداد دانش‌آموزان کلاس شمع تهیه کنید. بخشی از کلاس را خالی کنید و از بچه‌ها بخواهید که با در دست داشتن یک شمع روشن در کلاس راه بروند. بهتر است شمع‌ها نسبتاً بلند باشند تا زود تمام نشوند. دانش‌آموزان باید همراه با شمع، کاغذی در دست دیگر داشته باشند و آن را زیر شمع نگه دارند تا قطره‌های پارافین مذاب دست آن‌ها را نسوزاند. مدت زمانی که همراه با شمع روشن در کلاس راه می‌روند را می‌توانید حدود ۱۰ الی ۲۰ دقیقه در نظر بگیرید. به دانش‌آموزان اعلام کنید که در پایان این زمان، کسی که شمع خود را روشن نگه داشته باشد پیروز است.

پیش‌بینی: طی این زمان، احتمالاً شمع برخی از دانش‌آموزان هنگام راه رفتن و بر اثر جریان هوا خاموش خواهد شد. به رفتار کسانی که شمعشان خاموش می‌شود و رفتار کسانی که سعی می‌کنند شمع خود را روشن نگه دارند توجه کنید و آن‌ها را به خاطر بسپارید. سعی کنید در زمانی که تعیین کرده‌اید هیچ راهکاری به بچه‌ها ندهید. ممکن است کسانی که شمعشان خاموش شده از شما بپرسند که می‌توانند بنشینند یا نه، یا ممکن است از شما بخواهند که دوباره شمعشان را روشن کنید. به آن‌ها بگوئید که از شما کاری ساخته نیست و برای راه رفتن و نشستن، خودشان تصمیم بگیرند. اگر کسی سعی کرد شمع همکلاسی‌هایش را خاموش کند، مداخله نکنید و تا پایان زمانی که تعیین شده خود را فقط کسی که قرار است اتمام زمان را اعلام کند، معرفی کنید.

پس از پایان زمان تعیین شده، کلاس را به حالت قبلی درآورید و از دانش‌آموزان بخواهید اتفاقاتی که افتاده را توصیف کنند. از کسانی که شمعی خاموش شده پرسید چه اتفاقی افتاد و چه حسی نسبت به عدم موفقیت خود و موفقیت دیگران دارند. از کسانی که موفق شدند شمع خود را روشن نگه دارند هم پرسید که چگونه موفق شدند و چه حسی نسبت به این موفقیت و نیز شکست همکلاسی‌های خود دارند. ممکن است برخی از دانش‌آموزان، دیگران را به نقش داشتن در خاموشی شمعی متهم کنند. نیز ممکن است برخی دانش‌آموزان از فرصت طلبی‌های دیگران در روشن کردن شمعیان با استفاده از شعله‌ی شمع آنها شکایت کنند.

جلسه‌ی دوم: در فضایی مشابه جلسه گذشته، به هر دانش‌آموز یک شمع دهید و در زمانی مشابه فعالیت قبلی از آنها بخواهید با شمع‌های روشن خود در کلاس راه بروند. این بار به آنها بگویید که اگر در پایان زمان تعیین شده شمع همه روشن بماند، آنها به شکل دسته جمعی در این بازی پیروز خواهند شد و در غیر این صورت، حتی اگر در پایان شمع یک نفر هم خاموش باشد، به این معناست که همه در این بازی شکست خورده‌اند.

پیش‌بینی: احتمالاً مشابه جلسه‌ی گذشته، شمع تعدادی از بچه‌ها هنگام راه رفتن و در مقابل جریان هوا خاموش خواهد شد. ممکن است مشابه جلسه‌ی گذشته در مقابل روشن کردن شمع یکدیگر مقاومت کنند و فقط شمع خود را روشن نگه دارند. ولی به احتمال قوی‌تر در لحظات پایانی، تعدادی از دانش‌آموزان که موفق شده‌اند شمع خود را روشن نگه دارند، با کمک شعله‌ی روشن خود شمع دیگران را روشن می‌کنند تا همگی در بازی پیروز شوند.

پس از اتمام زمان تعیین شده دوباره کلاس را به شکل سابق برگردانید و مشابه جلسه‌ی اول، به توصیف و واکاوی اتفاقات بپردازید. اگر دانش‌آموزان در مقابل روشن کردن شمع یکدیگر مقاومت کردند و شکست خوردند، از آن‌ها بپرسید که به نظرشان چرا نتوانستند موفق شوند. از آنان بخواهید آنچه رخ داده و احساسشان نسبت به آن را توصیف کنند. اجازه دهید هر دو گروه با شمع‌های روشن و با شمع‌های خاموش، درک و استدلال خود از علت شکستشان را بگویند. چنانچه دانش‌آموزان با مشارکت هم نتوانستند در بازی پیروز شوند، از آن‌ها بخواهید عواملی که موجب موفقیتشان شده را توضیح دهند و احساسشان از این پیروزی را وصف کنند.

پایان فعالیت: هنگام اجرای فعالیت‌هایی از این قبیل، ممکن است در کلاس شما اتفاقات منحصربه‌فردی رخ دهد. آن اتفاقات را به فال نیک بگیرید و از دل آن‌ها پرسش‌هایی چالش‌برانگیز طرح کنید. مثلاً اگر دانش‌آموزان طی فعالیت جلسه‌ی اول شمع خاموش خود را با فریب دادن دوستشان روشن کردند، یا شمع دیگران را به زور یا با فریب از آن‌ها گرفتند تا پیروز میدان باشند، می‌توانید سوالات ظریف و چالش‌برانگیزی طرح کنید و آن را به درس ۱۹ کتاب مطالعات اجتماعی که در خصوص استعمار است پیوند دهید. در پایان، اتفاقات این فعالیت در کلاس شما و شکل اجرای آن، همراه با مهارت تسهیلگری شما در کلاستان می‌تواند یک جمع‌بندی از موضوع دوستی و دشمنی داشته باشد. می‌توانید از دانش‌آموزان بپرسید که فعالیت جلسه‌ی اول را دوست داشتند یا فعالیت جلسه‌ی دوم؟ احساسشان نسبت به دو فعالیت را بپرسید و از آن‌ها بخواهید نمونه‌های مشابه این دو رویداد را در زندگی واقعی شناسایی کنند و بگویند که در واقعیت، در خانواده و جامعه و مدرسه و هر اجتماع دیگری که تجربه می‌کنند، کدام شکل از پیروزی احساس بهتری به آن‌ها می‌دهد و دستاورد بیشتری برای همه‌ی اعضای آن اجتماع دارد؟ پیروزی و شکست در نبرد با یکدیگر، یا اتحاد با یکدیگر و مبارزه علیه یک وضعیت ناخوشایند تحمیل شده از سوی قدرتی بالاتر؟ کدام یک را انتخاب می‌کنند و دلیل این انتخابشان چیست؟

گام‌های تکمیلی: می‌توانید تاریخ برخی از جنگ‌های داخلی کشورها و جنگ‌هایی مشابه جنگ ایران و عراق را در کلاس مرور کنید و در مورد آن‌ها بحث کنید. همچنین پیشنهاد می‌کنیم که کتاب «دشمن» نوشته‌ی دیوید کالی را در کلاس برای بچه‌ها بخوانید و در موردش گفتگو کنید.

✉ info@baztabschool.ir

📌 t.me/baztabschool

📷 [@baztabschool](https://www.instagram.com/baztabschool)

